

Syv råd til bedsteforældre

Oddbjørn Evenshaug

Støttempersoner

"Harde jeg vidst, hvor dejligt det er med børnebørn, ville jeg have fået den først!" (Bedstefar Lois)

At få børnebørn opleves som en stor lykke og »bonus« i livet. Men bedsteforælderrollen er anderledes end forælderrollen. Det er forældrene, som først og fremmest har ansvaret for at opdrage barnet. Bedsteforældrene er "støttempersoner". Den opgave omfatter mange funktioner. Det er at være omsorgsgiver, kammerat, ven, lærer, mentor, forbillede, historiefortæller og meget mere.

Når jeg skal give råd til bedsteforældre, vil jeg understrege, at bedsteforældre er forskellige, og forudsætninger og muligheder varierer. Nogle har svigtende helbred, andre har af forskellige grunde sparsom kontakt med børnebørnene, andre igen har meget ansvar på andet hold og magter ikke så meget. Hver enkelt må finde sin måde at være bedsteforældre på. Kærligheden til børnebørnene og deres forældre er ikke afhængig af, at man er perfekt. Børn spørger først og fremmest efter voksne, som holder af dem.

① Respekt for forældrene

Grunden til, at børnebørn og bedsteforældre passer så godt sammen, er, at de har en fælles fjende. (Sam Levenson)

Et godt forhold til børnebørnene begynder med et godt forhold til børnebørnenes forældre, der fungerer som en bro mellem generationerne. De er afgørende for bedsteforældrenes muligheder for kontakt med børnebørnene.

Et godt bedsteforældreskab bygger på respekt for forældrenes primære opdrageransvar. Bedsteforældre bør vogte sig vel for utidig indblanding i børnefamiliens liv og forældrenes opdragelse af børnene. Det betyder ikke, at bedsteforældre ikke skal vise interesse for børnebørnenes opdragelse. Tværtimod. Men det må ske i respekt for forældrenes opdragelsesværdier. Reglen bør være: Giv råd, når du bliver spurgt.

Intet er mere egnet til at ødelægge forholdet til børnenes forældre end at træde over disse grænser. Mange småbørnsforældre synes, forældreopgaven er

krævende, og de fleste er følsomme for, hvad deres egne forældre mener. Derfor kan kritik fra deres egne forældre gøre ekstra ondt. Snarere end at kritisere bør bedsteforældre se det som deres opgave at styrke forældrenes selvtillid ved at give dem ros og opmuntring og tale godt om dem i børnebørnenes nærvær.

Bedsteforældrene kender deres børns styrker og svagheder, og de har selv lang erfaring med børneopdragelse og familieliv. Ikke-indblandingens normen er en udfordring, når man ser og oplever noget, man ikke bryder sig om. Kloge bedsteforældre har tilegnet sig evnen til at lukke øjne, ører og mund. Hvis man ser noget, som man for sin samvittigheds skyld ikke kan tie om, bør det tages op på en skønsom og respektfuld måde med forældrene – uden at børnebørnene er til stede.

② Omsorg og støtte

*"Mine forældre tager sig af mig, og mine bedsteforældre tager sig af os alle sammen, når vi trænger til det."
(Knud, 11 år)*

Bedsteforældrenes omsorg og støtte til børnebørnene sker indirekte ved, at bedsteforældrene giver praktisk, økonomisk og følelsesmæssig støtte til forældrene i deres forældreopgave, og direkte ved forskellige typer omsorg i forhold til børnebørnene. Ofte er bedsteforældrene småbørnsfamiliens vigtigste barnepige. De hjælper med at sætte lejligheden i stand, køber tøj til børnebørnene, bidrager med lån eller pengegaver til huskøb og støtter forældrene og børnebørnene følelsesmæssigt i svære perioder.

Ikke mindst bedstemødrene elsker samværet med børnebørnene og kan ikke få nok. Om bedstemor er det sagt, at hun er en mor, som har fået en ny chance. Bedstemor fungerer som »familielim«, der holder familien sammen. Hun er en vigtig faktor i familiens indre liv og engagerer sig i børnebørnenes personlige problemer med følelsesmæssig støtte og råd.

Bedstefar er generelt mere orienteret imod opgaver uden for hjemmet og engagerer sig i materielle og økonomiske spørgsmål, enten det gælder finansiering af børnebørnenes sportsudstyr, fritidsaktiviteter eller deres uddannelses- og erhvervsvalg. Uanset opgaver: Vær lydhør over for behov om hjælp, men undgå at være påtrængende.

Ikke alle kan stille op tidlig og sent for børnefamilierne. Det vigtigste er, at bedsteforældrene skaber en vished hos børnebørnene og deres forældre om, at de altid vil »være der« for dem, når det er nødvendigt. Sådan kan bedsteforældre være et socialt sikkerhedsnet for forældre og børnebørn, et "hjemmeværn", som er klar til at gribe ind, beskytte og give omsorg, når familien har problemer. Da fungerer de som et vigtigt ankerfæste af tryghed og stabilitet.

③ Forbillede og rollemodel

"Børn har aldrig været særlig gode til at høre på de voksne, men de har altid efterlignet dem." (James Baldwin)

Intet påvirker børn stærkere end et godt forbillede. Småbørns vigtigste læring sker ved, at de efterligner og identificerer sig med voksne, som har omsorg for dem.

Personer i barnets nærhed, som har følelsesmæssig varme og social lydhørhed, bliver småbørnenes vigtigste modeller. Derfor har bedsteforældre alle muligheder for at blive børnebørnenes helte, nogle de ser op til, specielt når det gælder menneskelige værdier. Børn, som har oplevet nære og varme bedsteforældre, vil bære et billede af godhed med sig, som vil præge dem resten af livet. Der ligger en dyb sandhed i syvårige Sonjas ord: »Bortset fra at hun er død, er bedstemor min bedste ven.«

Forældrene er de vigtigste i børnenes liv. Og det hører til forældreopgaven at tage »krigene« og »slagene« på hjem-

mefronten. Det slipper bedsteførelldrene for. Derfor kan de på en speciel måde lære børnene omsorg, demonstrere menneskelig nærhed, lære dem prosocial adfærd, dvs. positiv adfærd som for eksempel at hjælpe, dele og samarbejde med andre. Et godt tips kan være, at bedsteforældre og børnebørn går sammen om et lille hjælpeprojekt, fx at fjernadoptere et fattigt barn gennem en hjælpeorganisation. »Vær selv et forbillede i gode gerninger,« står der i Bibelen.

Vigtigt er det også, at bedsteforældre modellerer barnets opfattelse og forståelse af, hvad det vil sige at være bedsteforældre og ældre. Mennesker, som har oplevet varme og nære bedsteforældre, får selv lyst til at være på samme måde, når de selv engang får børnebørn.

④ Interesse for børnene og deres liv

"Bedsteforældre strør et stjernerdyr over deres børnebørn." (Alex Haley)

Børn har brug for positiv opmærksomhed. Gode bedsteforældre viser interesse for børnenes liv og udvikling. Det gælder selvfølgelig skolearbejdet, men også deres fritidsinteresser.

Har du mulighed, så besøg børnebørnenes skole samt de steder, hvor de har deres fritidsaktiviteter. Enkelte bedsteforældre, som bor i nærheden af deres børnebørn, giver dem lektiehjælp. Mange er med dem til fritidsaktiviteter som interesserede vejledere eller tilskuere. Bor du langt borte, giver den moderne kommunikationsteknologi uanede muligheder for kontakt. I kan udveksle e-mail og SMS, chatte, spille, sende billeder, lave hjemmeside eller blog sammen, og børnebørnene kan sende skoleopgaver og den slags.

Selv om man ikke kan bidrage så me-

get fagligt, kan bedsteforældre rose og opmuntre børnebørnene. Bedsteforældre er i en unik position, når det gælder om at styrke børnenes selvværd og hjælpe dem til at tro på fremtiden og få visioner for livet.

Rigtig forstået er det bedsteforældrenes opgave at idealisere børnebørnene på en måde, som øger deres velvære, styrker deres selvtillid og skaber et godt selvbillede. Børn, som har et godt forhold til deres bedsteforældre, fortæller, at det vigtigste ved bedsteforældrene er, at de har tid til dem og sætter pris på dem.

Giv børnebørnene forskellige gode oplevelser, gerne ferierejser, men også rejser med et meningsfyldt formål, fx »dannelsesrejser« til kulturinstitutioner.

⑤ Kammerat og ven

"Hver generation gør oprør mod sine forældre - og bliver venner med sine bedsteforældre." (Lewis Mumford)

Uden et specielt ansvar for børneopdragelsen har bedsteforældrene det privilegium, at de i højere grad kan koncentrere sig om at være kammerat og ven med børnebørnene.

Nogle gange kan der udvikle sig et meget fortroligt forhold mellem børnebørn og bedsteforældre. Ikke mindst, når børnebørnene er i teenagealderen, kan det være lettere at snakke med en af bedsteforældrene om personlige problemer og sorger end med forældrene. Her må man passe på ikke at misbruge tilliden, fx ved at man holder mund om ting, som er sagt i fortrolighed.

Mange bedsteforældre behandler børnebørnene på en mere afslappet og måske også mere eftergivende måde, end de

behandlede deres egne børn. At forkæle barnebarnet er en velkendt problemstilling. Bedsteforældrene står over for en udfordring, når det gælder om at finde en fornuftig balance mellem loyaliteten over for forældrene og kammeratskabet med børnebørnene.

Man skal heller ikke se bort fra, at børnebørn kan falde for fristelsen til at udnytte eftergivenhed fra bedsteforældrene til at udfordre forældrenes grænser. Opstår der problemer her, så nøj ikke med at tage spørgsmålet op med forældrene. Udgangspunktet må være, at det er forældrenes ret at sætte grænserne. Alle parter – ikke mindst børnebørnene selv – er bedst tjent med, at der ikke opstår konflikter.

6 Et følelsesmæssigt fristed

"En bedstemor er én, du kan synke ned i og drukne alle dine sorger." (Birgitte, 9 år)

Børnefamilierne har i dag en stresset hverdag. Derfor kan det opleves som en lettelse at søge »tilflugt« i et stille og roligt bedsteforældrehjem. Sådant kan bedsteforældrehjemmet have en vigtig funktion som et *følelsesmæssigt fristed* for børnebørnene, hvor de kan slappe af, være sig selv og føle sig værdsat, som dem de er, og ikke først og fremmest for det, de præsterer.

Når børnebørnene er alene hos bedsteforældrene, uden forældrene, har bedsteforældrene en enestående anledning til at lære dem godt at kende. Det kan være en god idé at lade søskende få tid hver for sig hos bedsteførelldre. En sådan »alenetid« med koncentreret opmærksomhed fra nogle, som elsker dem, er guld værd for et barn.

Hvis der er fætre og kusiner i familien, har bedsteforældrene en vigtig opgave i at sørge for, at de træffer hinanden og bliver

kendt med hinanden. Hvis I har sommerhus, kan det være en god ide at samle fætre og kusiner nogle dage til en »børnebørnslejr«?

Bedsteforældrehjemmet kan også fungere som et hårdt tiltrængt aflastningssted, når forældrene trænger til at være alene. Ved at tage ansvar for børnene i en familie fx en weekend kan forældrene få anledning til at pleje deres indbyrdes relation. Sådant kan bedsteforældrene bidrage til at styrke samlivet mellem forældrene til hele familiens bedste.

Bedsteforældrehjemmet er *anderledes*, også på den måde, at her gælder *bedsteforældrenes regler*. Måske er ikke alt det, som tillades hjemme, tilladt i bedsteforældrehjemmet. Det har børnene kun godt af at lære. Tag dem også med i de daglige gøremål, og lad dem lære lidt om, hvordan I lever.

7 Historiefortæller

"Der er to værdier, vi bør give vore børn. Den ene er rødder. Den anden er vinger". (Indiansk ordsprog)

Bedsteforældre er ambassadører for fortiden. De er selv historie – og har været vidner til historien. Ved at dele minder og historier fra "gamle dage", bliver fortiden levende for børnebørnene. Til alle tider har bedsteforældre fungeret som et skatkammer af visdom og historie. Bedsteforældre har en stor opgave i at fortælle historien og formidle traditionerne.

Børn elsker at høre bedsteforældre læse op og fortælle. Ikke mindst synes de, det er spændende at høre familiehistorien og blive ført ind i familietraditionerne. At høre om, hvordan det var, da bedsteforældrene voksede op, hvordan de legede, hvad de gjorde, hvordan de boede osv., er lærerigt og spændende.

Det handler om identitet, tilknytning og rødder. Børnene lærer, at de hører til i en

sammenhæng – med noget, som har været forud, og som har betydning for, hvem de er, og hvem de skal blive. I en tid, hvor identitetsværdier er truet, er det godt for børn og unge at møde traditionsformidlende instanser, som kan hjælpe dem til at finde rødder og et ankerfæste, som kan give basis for at tackle livet.

Derfor, fortæl historien! Og frem for alt, fortæl den *vigtigste* historie – historien om Jesus Kristus. Bedsteforældrenes funktion som formidlere af den kristne tradition kan ikke overdrives. Læs bibelfortællingerne for og sammen med børnene og syng med dem. Brug bordbøn og aftenbøn og lær dem Fadervor. Det må naturligvis gøres i forståelse med forældrene. Men de fleste vil være taknemmelige for, at bedsteforældrene hjælper dem med dette.

Oddbjørn Evenshaug er tidl. forsker og lærer ved Pædagogisk Forskningsinstitut ved Universitetet i Oslo, aktiv bedstefar og redaktør af hjemmesiden www.besteforeldre.no

Få mere inspiration og hjælp til at være gode bedsteforældre på www.besteforeldre.no

Fotos: Sxc.hu/Stacie Andrea, Silas Christesen

Om Kristent Pædagogisk Institut

Denne pjece er udgivet af Kristent Pædagogisk Institut, der ser det som sin opgave at udruste dem, der opdrager, underviser, vejleder og forkynder, så børn, unge og voksne får det bedste for tid og evighed.

KPI henvender sig især til lærere, pædagoger, teologer, psykologer, studerende, forældre og medarbejdere i kristent børne- og ungdomsarbejde.

KPI er bl.a. kendt for Katekismusprojektet, Åndsfrihedsprojektet og Forkyndelsesprojektet.

KPIs daglige leder er *Carsten Hjorth Pedersen* (født 1955). Han har været ansat i KPI siden 1999. Uddannet lærer, senere førstelektor i pædagogik. Forfatter til adskillige artikler og bøger.

KPIs ansatte giver undervisning, holder foredrag, skriver bøger og artikler mv. Se de konkrete muligheder på www.kpi.dk.

Støttekreds

Ønsker du at følge med i KPIs arbejde og tilbud, kan du melde dig ind i vores støttekreds. Det koster 200 kr. om året pr. person. Du får fire årlige Nyhedsbreve med artikler og informationer.

Økonomi

Sådan fordeler KPIs indtægter sig: gaver (40 %), brugerbetaling (30 %), støttekredsbidrag (15 %), andet (15 %).

Kristent Pædagogisk Institut

Åbuen 28, 3400 Hillerød

Tlf. 48 24 24 62. Mobil 28 40 53 14

E-mail kpi@kpi.dk • www.kpi.dk

KPI - *pædagogik med værdi*